

מרגליות מפרשת השבוע

קדושים תשפ"ב

להארות והערות zeevizen@gmail.com

- איך שייך בענין פרישות להתדמות לקב"ה, שעל זה השמיענו הכתוב שאין זה רצון ה'?
- בדברי המדרש 'קדושתו למעלה מקדושתכם' משמע שיש דמיון ביניהן, ואם הכוונה להתרחק מהמותרות איך זה מתייחס לקב"ה?
- מה כלול במצות קדושים תהיו?
- מדוע הנאה ממותרות סותרת לקדושה?
- האם יש מעלה באדם שמכניע את עצמו עד שאין לו שאיפה להיטיב לעצמו אלא רק לזולתו?
- מדוע רמזו לנו חז"ל לפרש את וְאַהֲבַת לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ בדרך שלילית, מאי דעלך סני, לחברך לא תעביר?
- מדוע לאדם עשיר קשה להאמין שכל מה שיש לו הוא של הקב"ה?
- ביאור ישמח משה במתנת חלקו כי עבד נאמן קראת לו, מדוע רק מפני שהקב"ה קרא לו עבד נאמן לכן ישמח במתנת חלקו?
- איך מה שאוהב האדם את עצמו יועיל לו בעבודת ה'?
- ביאור דברי הלל אם אין אני לי מי לי, וכשאני לעצמי מה אני.

דְּבַר אֵל כָּל עַדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמְרַת אֱלֹהִים קְדוֹשִׁים תְּהִיּוּ בִּי קְדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם (יט, ב).

קְדוֹשִׁים תְּהִיּוּ. יְכוּל כְּמוֹנִי, תִּלְמוּד לֹוֹמֵר בִּי קְדוֹשׁ אֲנִי, קְדוֹשִׁים לְמַעַל מִקְדוֹשְׁתְּכֶם (ויקרא רבה כד, ט).

דרושות להבראת גופו ונפשו, הנאה זו היא נגד הקדושה, שבזה הוא מטיב לעצמו לרגע לפי דמיונו, ולזולתו אין שום תועלת. ועל פי דרך זה, ענין מצוה של פרישות הוא תמצית מיסוד מצות קדושה, הניכרת בפועל בדרכי ההנהגה של האדם, אבל ברעיון ושאירת הרוח מתרחבת מצוה זו גם על כל מפעליו ומעשיו של האדם גם בינו לבין המקום, וביחס זה מתדמה ענין קדושה זו לקדושת הבורא יתברך באיזה דמיון קצת. שכמו שבמעשה של הקדוש ברוך הוא בהבריאה כולה, וכן בכל רגע ורגע שהוא מקיים את העולם, כל מעשיו הם מוקדשים לטובת זולתו, כן רצונו יתברך שיהיו מעשיו תמיד מוקדשים לטובת הכלל ולא להנאת עצמו. אמנם אם יאמר האדם להכניע את טבעו להגיע למדה יתירה עד שלא יהיה בנפשו שום מחשבה ושאיפה להיטיב לעצמו, וכל שאיפותיו יהיו רק להיטיב לאחרים, ובאופן כזה תהיה שאיפתו להגיע לקדושת הבורא יתברך, שרצונו יתברך בכל הבריאה והנהגת העולם רק להיטיב לנבראים ולא לעצמו יתברך כלל וכלל, שבהשקפה ראשונה היה אפשר לומר שאם יגיע אדם למדרגה זו יגיע לתכלית השלימות.

ולכן הורו לנו חז"ל במדרש זה שלא כן הוא, שאין לנו להשתדל להדמות לקדושת הבורא יתברך בצד זה, שקדושת הבורא למעלה מקדושתנו, שקדושתו יתברך היא רק לנבראים ולא לעצמו יתברך, שלא ניתוסף ולא יתוסף שום יתרון להבורא על ידי מעשיו שעשה ועושה, וכל רצונו יתברך רק להיטיב לנבראים, אבל מה שרוצה מאתנו אינו באופן זה, שהרי הורה לנו רבי עקיבא חייך קודמים, וגם רמזו לנו לפרש את המקרא וְאַהֲבַת לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ בדרך שלילי

וביסוד מצוה זו של קדושה מבואר בתורת כהנים: קְדוֹשִׁים תְּהִיּוּ, פְּרוֹשִׁים תְּהִיּוּ. והרמב"ן ז"ל בפירושו על התורה האריך לבאר ענין פרישות האמור במצוה זו שהוא להתרחק מן הנאות ותענוגים יתירים, אף על פי שהם מעשים שאינם אסורים לנו, ובציור מבליט אומר שאפשר לאדם להיות נבל ברשות התורה יעויין שם בדבריו הקדושים. ועל פי זה לכאורה דברי המדרש אינם מובנים, איך שייך בענין פרישות להתדמות להקב"ה שעל זה השמיענו הכתוב שלא כן רצונו יתברך, שהרי אומר יכול כמוני, תלמוד לומר בִּי קְדוֹשׁ אֲנִי, קְדוֹשִׁים לְמַעַל מִקְדוֹשְׁתְּכֶם.

וביותר קשה להבין מה שמסיק קדושתו למעלה מקדושתכם, שבמובן זה עלינו להבין, שבאמת יש דמיון בהקדושה שה' דורש מאתנו לקדושתו יתברך, אלא שקדושתו יותר כוללת ומקפת, ואם נאמר שעיקר מובן הקדושה, שה' דורש מאתנו במצוה זו של קְדוֹשִׁים תְּהִיּוּ להתרחק מן המותרות, קדושה זו אינה מתייחסת כלל לה' יתברך.

לכן נראה לעניות דעתי, שבמצוה זו כלול כל יסוד ושורש מגמת תכלית חיינו, שיהיו כל עבודתנו ועמלנו תמיד מוקדשים לטובת הכלל, שלא נשתמש בשום מעשה ותנועה, הנאה ותענוג שלא יהיה בזה איזה ענין לטובת זולתנו, וכמובן בכל הקדושות שהוא התייחדות למטרה נכבדה. והנה כשהאדם מיישר הליכותיו ושואף שתמיד יהיו דרכי חיינו מוקדשים להכלל, אז כל מה שעושה גם לעצמו להבראת גופו ונפשו הוא מתייחס גם כן אל מצות קדושה, שעל ידי זה יטיב גם לרבים, שבטובתו לעצמו הוא מטיב עם הרבים הצריכים לו. אבל אם הוא נהנה הנאה מן סוג המותרות, שאינן

מאי דעלך סני, לחברך לא תעביד, אבל בדרך חיובי ראוי לאדם להקדים את טובת עצמו.

ועוד יש מקום, **שביסוד בריאת אדם נטע הבורא יתברך בו תשוקת אהבת עצמו במידה גדולה מאד,** שהרי אמרו חכמי האמת במטרת כל העבודה בזה הלשון: רצה האין סוף ברוך הוא להיות מטיב הטבה שלימה שלא יהיה אפילו בושט למקבלים, עד כאן לשון **קל"ח פתחי חכמה** (פרק ד). וענין זה מבהיל שעד היכן מגיע כח אהבת עצמו שרוצה אדם בקב שלו יותר מקבין שינתן לו אף מיד הקדוש ברוך הוא אם יהיה מתנת חנם, **מזה מוכן שמדת אהבת עצמו היא רצויה בעיני הקדוש ברוך הוא, רק צדיקים ילכו בה ופושעים יכשלו בה.**

ולדעתי, הנה מלבד כל הרעות והחטאים שהעולם מלא מהם לרגלי מדה זו של אהבת עצמו, הנה גם לנסיון העושר תצטרף מדה זו להכשילו עד התהום כמו שכתוב (משלי ל, ט) **פֶן אֶשְׁבַע וְכַחֲשֵׁתִי,** שלרגלי גודל תשוקת האדם בקב שלו, הנה אם חננו ה' בעושר ויהיה מאמין באמונת האמת שהכל של הקדוש ברוך הוא הרי הוא עני באמת, ומה שיש לו אינו שלו, אבל אם יכפור בה' אז הכל שלו והוא עשיר ממש לפי דעתו, ועל כן למלא תשוקתו לזכות בעשרו, הוא מתרגל לכפור בה' ואז ממלא תאוותו בשלימות.

וכן אפשר להרגיש ענין זה גם בקנין העושר היותר גדול שהוא קנין החכמה, למרגיש בה. שאם לא ישתדל האדם לפי ערך מעלתו בקנין תורה להשיג חכמת היראה והאמונה הטהורה, אז יש מקום להיכשל על ידי התגברות מדת אהבת עצמו, וכמו שמדה זו גורמת לרעה על כל העוסקים בחכמות חיצוניות, שלעומת שהיה ראוי שיתוסף מראה על ידי התרחבות ידיעתם במעשה ה', וכאמור (תהלים יט, ב) **הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֱלֹהֵי,** הנה הם נופלים ויורדים למטה. שאם יאמינו שכל חכמתם וקניינם לא להם הוא, הרי אז אבדו כל עשרם. ורק על ידי הכפירה יתעשרו, כי כל מה שיתרונם בהם הכל להם הוא, ואז יש להם להתגאות בקניינם.

ועל דרך זה יש לבאר האמור **יִשְׁמַח מִשָּׂחָה בְּמַתְּנַת חֶלְקוֹ פִּי עֶבֶד נְאֻמָּן קְרֵאתָ לוֹ.** היינו שאין לשמוח במתנת חלק החכמה, רק אם

הוא **עֶבֶד נְאֻמָּן** שחושב שהכל אינו שלו ורק לרבו ואדונו, אז שמחה שלימה בקנין החכמה, ולולא זאת אפשר שאין שמחה בקנין החכמה שעל ידי זה ח"ו יוכל להגיע לידי כפירה ח"ו.

והנה אם בהשקפה ראשונה רגשי אהבת עצמו ורגשי אהבת זולתו, הם כצרות זו לזו, אבל עלינו להשתדל להעמיק בזה למצוא הסגולה המאחדת אותם אחרי כי שניהם דורש ה' מאתנו, וסגולה זו היא שיתברר ויתאמת אצל האדם איכותו של ה' **"אני"** שלו, כי בזה יומדד מעלת כל האדם לפי מדרגתו. האיש הגס והשפל כל **"אני"** שלו מצומצם רק בחמרו וגופו, למעלה ממנו מי שמרגיש ש**"אני"** שלו הוא מורכב מגוף ונפש, ולמעלה מזה מי שמכניס לה**"אני"** שלו בני ביתו ומשפחתו, והאיש ההולך על פי דרכי התורה, ה**"אני"** שלו כולל את כל עם ישראל, שבאמת כל איש ישראל הוא רק כאבר מגוף האומה הישראלית. ועוד יש בזה מעלות של איש השלם ראוי להשריש בנפשו להרגיש שכל העולמות כולם הוא ה**"אני"** שלו, והוא בעצמו רק כאבר קטן בתוך הבריאה כולה, **ואז גם רגש אהבת עצמו עוזר לו לאהוב את כל עם ישראל, ואת כל הבריאה כולה.**

ולדעתי מרומז ענין זה במאמרו של הלל ע"ה שהיה אומר (אבות פ"א מ"ד) **אם אין אני לי מי לי, וכשאני לעצמי מה אני,** היינו שראוי לכל אדם להתאמץ לדאוג תמיד בעד עצמו, אבל עם זה יתאמץ להבין **שאני לעצמי מה אני,** שאם יצמצם את ה**"אני"** שלו בחוג צר כפי מראית עין, אז **"אני"** זה מה הוא, הכל הוא וכאין נחשב. אבל אם תהיה הרגשתו מאומתת, שכללות הבריאה הוא האדם הגדול והוא גם כן כאבר קטן בגוף הגדול הזה, אז רם ונשא גם ערכו הוא, **שבמכונה גדולה גם מסמר היותר קטן אם רק משמש כלום להמכונה, הוא דבר חשוב מאד, שהכלל בנוי מפרטים ואין בכלל אלא מה שבפרט.** וכן ראוי להתבונן על כל מתנות שמים מטל שמים ומשמני הארץ שהם נתונים לכלל ישראל כולו, והתחלקותם להיחידים הוא רק בתור גזברות, על ידי שיחלקם לנצרכים, לכל אחד כחלק הראוי לו, וליטול לעצמו כפי חלקו הראוי לו.

(שערי ישרי בהקדמה)

* * *

• איך מתיישבת הסתירה בין הדין 'חייך קודמים', למצות וְאַהֲבַת לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ?

• מדוע אמר רבי עקיבא על מצות וְאַהֲבַת לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ 'זה כלל גדול בתורה'?

• מה ההדגשה לאהוב את את רעך 'כְּמוֹךָ'?

• באיזה זמן ביום אדם מחוייב ללמד אחרים, בזמן שעוסק לפרנסתו או בזמן המיוחד לתורה ועבודה?

וְאַהֲבַת לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ. רבי עקיבא אומר זה כלל גדול בתורה (רש"י).

ועל כך אמר רבי עקיבא **זה כלל גדול בתורה,** שבענין לימוד התורה הוא כלל גדול לאהוב חבירו כְּמוֹךָ.

[מכל מקום לא אמר רק כְּמוֹךָ, כי על ידי זה שמלמד לאחרים גם הוא עושה מצוה ומזכה עצמו, ושניהם שווים].

(תורת משה לחתם סופר)

יש לפרש, שרבי עקיבא לשיטתו, שדרש בריש פרק איזהו נשך (בבא מציעא סב.) **וְחַי אַחִיךָ עִמָּךְ, חייך קודמים לחיי חבירך,** ואם כן כיון שחייך קודמים איך אפשר לקיים וְאַהֲבַת לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ. מיהו מה שחייך קודמים היינו בענייני עולם הזה, אבל בחיים הנצחיים דהיינו בלימוד התורה חייב ללמד לאחרים, אפילו הוא מבטל עצמו מלימודו מכל מקום חייב ללמוד עם אחרים.

* * *

ומוציאים שארית היום בעבודת השם, או בזמן מן הזמנים לצורך גופם כגון ביומי ניסן ותשרי, ושאר הזמנים כולו קודש לה'.

דע כי מן התורה הניתנה לכל ישראל בשווה מחוייבים לקיים וְהִגִּיתָ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה (יהושע א, ח) ויהיו עושים רק כדי חיותם יום יום,

ז רבי שמעון יהודה הכהן שקאפ, ר"י שער התורה גרודנא. תר"כ-ת"ש.

א הרמח"ל. רבי משה חיים לוצאטו. תס"ז-תק"ז.

וממילא אין לו לאדם לבקש מותרות, וכל מה שיהיה פרוש ומסתפק במועט וירוויח זמן לתורה ועבודה קדוש יאמר לו. ובתוך אותו הזמן המיוחד לתורה ועבודה, אם יבוא אדם ללמוד ממנו דבר או לשפוט בין אדם לחבירו או להורות לו, מחויב לעשות בחנם ואינו רשאי ליטול שום שכר ואף על פי שמפסיד לימודו של עצמו על ידי זה, כי בזה של חבירו קודם לשל עצמו.

אמנם בזה שעשה לחיותו ולאשתו ולבניו הקטנים המוטלים עליו לפרנסם, שלו קודם לשל חבירו, ואינו צריך להתבטל ממלאכתו אם לא יעמידו אחר במקומו או ישלמו לו פרנסת יומו, וזה נקרא שכר בטלה דמוכח.

שו"ת חתם סופר

חושן משפט סי' קסד

* * *

• מה מעדיף הקב"ה, את המלמד תורה לאחרים, או את מי שמעמיק בתורתו ואינו מלמד לאחרים?

• מי שיש לו בשר ולחבירו אין לחם, האם מחוייב לתת לחבירו לחם ויאכל אף הוא לחם, או שאומרים 'חייך קודמים'?

• כמה זמן צריך אדם לתת מעצמו ללמד לאחרים, לכולי עלמא?

• מה הפירוש מתוך שחסידיהם הם תורתם משתמרת?

• מהי הצדקה הגדולה שבצדקות?

• לשיטת רש"י, איזה לימוד מותר קודם התפילה?

לאלקים, כמו שאמרו רז"ל (יומא פז.) כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, ואמרו (אבות פ"ה מי"ח) משה זכה וזכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו, שנאמר (דברים לג, כא) צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל, ואמר (משלי כד, כה) ולמוכחים ינעם ועליהם תבוא ברפת טוב, ואמר (מלאכי ב, ו) תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון, ואמר (דניאל יב, ג) ומצדיקי הרבים פכוכבים לעולם ועד. עד כאן לשונו.]

והנה מה נדמה בזה לאדם צמא המתאוה לרוות צמאונו, ואחד יש לו שדה יבשה צריכה להשקות, ואין לו. והנה אחד בא נגדם ובידו קיתון של מים, זה אומר השקני מים וזה אומר השקה שדי. והנה זה בא בכדו ואומר לאדם הצמא, הנה להשקותך ממש אי אפשר לי להוציא בעל השדה ריקם מכל, אך ארוה צמאך במקצת והוא שאצוק מים על גופך, וידוע כי זה פועל קצת, ויהיו המים הנוזלים מעל גופך יזלו על השדה, ובשכר זאת אביאך אל ביתי ושם אשקך מיין הרקח מעסיס רמוני.

הנמשל, הנה אלקינו המשפיע שפע חכמה על חכמיו, הוא מפייסם בדברים ואומר, אם ארוה צמאונך כאשר חפצת, לא יושקה שדי הם עם בני ישראל הצריכים מורה צדק להדריכם, אלא הסתפק בצמצום ותשק עדרי צאן קדשים, ושכרך כפול לעולם הבא כמו שכתב בחובת הלבבות הנ"ל.

דרשות חתם סופר ח"ב

לקוטי אמרים במעלות התורה עמ' תז

* * *

אבל אם חסר לו בשר ולחברו לחם, צריך ליתן לחם לחברו ולא יאכל הוא בשר, ועיין בפתחי תשובה (סי' רנא ס"ק ד) מפורש זה לענין שאר קדימות, וכמו כן פשוט שהוא לענין קדימת עצמו מאחרים, אף שהוא עני שצריכים ליתן לו גם בשר.

ובתורה ברור שאף מי שיודע כבר מסכת אחת ואפילו סדר שלם, הוא קודם ללמוד סדרים האחרים מללמד האחרים אף אותה המסכת. וגם בענייני עולם הזה אין איסור אלא רשות, אם אינו פקוח נפש ממש שאז מסתבר שאסור, ואילו בתורה הוא גם אסור להקדים האחרים מלמוד עצמו.

בהפטרות פרשת ויקרא. פה אמר ה' עשֶׂה וְיִצְרָךְ מִבְּטָן יַעֲזֹרְךָ אֵל תִּיָּרָא עֲבָדֶי יַעֲקֹב וְיִשְׂרוּן בְּחַרְתִּי בוֹ. פִּי אֶצְקֶם מִיָּם עַל צִמְאֹ וְנִזְלִים עַל יְבֹשֶׁה אֶצְקֶם רוּחִי עַל זֶרְעֶךָ וּבְרַכְתִּי עַל צִאֲצָאֶיךָ (ישעיהו מד, ב-ג).

יש לבאר כך, כי הנה בלי ספק החכם המלמד לאחרים יתבטל הרבה מהשיג מה שהיה ביכולתו להשיג מושכלות, כי זמן זמנים טובא עידן ועידנין יבלה זמנו בלמד דעת את העם. אלא הקב"ה חפץ בזה מאוד ורוצה בזה יותר ממי שמעמיק ואינו מלמד לאחרים כמו שכתב בחובת הלבבות (שער אהבת ה' פרק ו).

[א"ה, זה לשון החובת הלבבות: וראוי לך אחי לדעת, כי זכויות המאמין, אפילו אם יהיה מגיע אל התכלית הרחוקה בתקון נפשו לאלקים ית', ואלו היה קרוב לנביאים במדותם הטובות ומנהגיהם המשובחים והשתדלותם בעבודת הבורא ואהבתם הזכה בו, אינם כזכויות מי שמורה בני אדם אל הדרך הטובה ומיישר הרשעים אל עבודת הבורא, שזכויותיו נכפלות בעבור זכויותם בכל הימים ובכל הזמנים.

והמשל בזה משני סוחרים שהגיעו אל המדינה, הרויח אחד מהם בסחורה אחת, שהיתה בידו, עשרת כפלי הקרן, והיה הכל מאה זוז. והרויח השני כפל אחד בלבד, והיו לו סחורות רבות והגיעו לידו עשרת אלפי זוזים. והיה ריוח הסוחר הראשון עם רוב כפלי הריוח תשעים זוז ועשרה חלקים מאחד עשר חלק בזוז, והיה ריוח הסוחר השני חמשת אלפים זוזים עם מעט כפל הריוח.

וכן, אחי, מי שאין מתקן אלא נפשו בלבד, תהיה זכותו מעטה, ומי שמתקן נפשו ונפשות רבות, תכפל זכותו כפי זכויות כל מי שיתקן

ודברי החתם סופר על מה שאמר רבי עקיבא ואהבת לרעך כמוך זהו כלל גדול בתורה, שהוא בתורה ומצות דוקא, כי בענייני עולם הזה הרי דרש רבי עקיבא שחייך קודמים, תמוהים מאד.

שהרי בתורה ודאי תורתו קודמת, כמפורש בקידושין (כט:): שאף מלמוד תורה של בנו הוא עדיף, וכל שכן מלמוד תורה של אחרים. ועיין ברמב"ם (פ"א מהלכות תלמוד תורה ה"ד) שפסק זה, ובהלכה ב פסק שבנו קודם לבן בנו ובן בנו קודם לבן חברו.

וכן יש דין קדימה בצדקה ברמ"א יורה דעה (סי' רנא סעי' ג) עיין שם, ופשוט שבתורה הוא עצמו עדיף על אחרים יותר הרבה מבצדקה, דבצדקה פשוט שרק הלחם שלו קודם ללחם של אחרים,

אך הוריתי שכל תלמיד חכם אף שצריך לעצמו והוא גדול מאד, מחוייב ללמד מקצת זמן גם עם אחרים אף שמתבטל מתורת עצמו. והבאתי ראייה מהא דרבי פרידא שלימד לתלמיד קשה הבנה שהוצרך ללמד עמו ד' מאות פעמים (עירובין נד:), אף שבזמן הזה היה יותר טוב אם למד לעצמו, והיה לו שכר גדול שהוא חי ד' מאות שנה וכל דורו הביא בזכות זה לעולם הבא. שלכאורה היה אסור שלעצמו היה עדיף, שהוא למד עמו במקצת הזמן שמחוייב לבטל

* * *

כמו כן הוא בלמוד התורה, אסור להתלמיד חכם לדקדק בזמנו לומר שצריך בזמן זה ללמוד בעצמו, שיהיה זה יותר תועלת, וכשילמד לאחרים ילמד רק לתלמידים שמחודדין את רבם, אלא צריך לבטל מזמנו וללמד לאחרים, אף שלעצמו לא יהיה תועלת מלימוד זה, רק להתלמיד יהיה תועלת.

ומאחר שלא נמצא שיעור כמה זמן ילמד לאחרים אף באופן שלעצמו לא יהיה תועלת רק להם, אמרתי שהוא חלק עשירית מהזמן שיש לו ללמוד התורה, שהוא לפי סדרי הישיבות בזמננו הקבועים לכל התלמידים שעה ליום שיש לתלמידים ללמוד עם תלמידים פחותים. ואף שאין ראייה לדבר, זכר לדבר יש ממעשר כספים. אך אף שבכספים הוא מצוה מן המובחר ליתן עד חומש כמבואר בשולחן ערוך (יורה דעה סי' רכט ס"א), לא שייך לומר שיהיה מצוה מן המובחר ליתן חומש מזמנו ללמד לאחרים, שהרי אינו רשאי להפסיד מהזמן שצריך ללמוד לעצמו, שהוא קודם.

* * *

והנה היות צדקה גורם שתעלה תפלתו למעלה, ויכול מט"ט להעלותה ולעלות עמה למעלה, וזה נקרא הרמת קר"ן ישראל. והנה אם גורם זה, הנה הצדקה הגדולה שבצדקות כשמלמד דעת לעני בדעת, כי אין לך עני כעני בדעת (נדרים מא.). וכו', והנה המלמד דעת לעני בדעת היא הצדקה הגדולה שבצדקות, וגורם שתקובל תפלתו ומתרומם קר"ן ישראל מט"ט.

ובהגה"ה שם: ובזה יש לתרץ קושיית התוס' שהקשו על דברי רש"י ז"ל במסכת ברכות (ה:) במה שכתב על מה שאמר אבא בנימין כל ימי הייתי מצטער וכו' ועל תפלתי שתהא סמוכה

מתלמודו ולמד עם אחרים, ומסתבר לי שהוא גם כן שיעור מעשר, עשירית הזמן שיש לו ללמוד תורה, ואולי יכול להוסיף עד חומש, וצ"ע לענין השיעור. ולענין מצוה אם הוא וחברו צריכין לקיים מצוה ואי אפשר אלא לאחד, ודאי שאם יתן לחברו יעבור על העשה. לכן לא מובן דברי החתם סופר, וצריך עיון גדול בכונתו.

(שו"ת אגרות משה' אבן העזר חלק ד סימן כו אות ד)

וכבר נתפרסם דעתי בזה בהישיבות, ובזכות זה לא רק שלא יפסידו מתורתם כלום, אלא עוד יעלו מעלה מעלה במדרגה יותר גדולה, כמו שמצינו בחסידים הראשונים (ברכות לב:) דתניא שם מתוך שחסידים הם תורתם משתמרת, שאין הכוונה שלכן מצד חסידותם הם מתברכים בלמוד זמן קטן כמו אחרים בזמן גדול, דודאי אינו כן דחסידים מאחר שיודעים גודל חיוב לימוד התורה, לא שייך שיתברכו אם לא היו מעשיהם בזה כהוגן, מאחר שתורה עדיפה מתפילה. אבל הכוונה היא, מתוך שחסידים הם שעשו זה לשם שמים לקיים מצות תפילה כראוי לא מצד התרשלות בלימוד התורה, לכן נתברכו בצלחה גדולה בלימודם בזמן הקצר כמו בכל היום.

ולכן גם אלו שלומדים עשירית מזמנם עם אחרים משום שרוצים לקיים גם ללמד לאחרים, וגם הוא חסד גדול מאד, ודאי מתוך שעושים לשם שמים יתברכו בהצלחה בתורתם עוד יותר ויותר. (דברות משה קידושין סי' נ הערה ט עמ' תקכד)

* * *

למטתי, וכתב רש"י ז"ל (ד"ה סמוך למטתי) שגם ללמוד אסור קודם התפלה. והקשו התוס' (ד"ה אלא אימא) על זה מהא דרב אקדים ומשי ידיה ושנה לן פרקין וכו' עיין שם. ולפי דברינו יש לומר, דסבירא ליה לרש"י ז"ל שיש חילוק בין לימוד לעצמו ובין ללמד לאחרים, דזה צדקה גדולה והוא בסגולה לקבלת התפלה, אני בצדק אחזה פניך היינו מט"ט שר הפנים המעלה את התפלה.

**(בני יששכר' מאמרי חודש אדר
מאמר ב - שקל הקודש דרוש א)**

וְכִי יִמּוּד אָחִידָ (כה, לה). הַדָּא הוּא דְכָתִיב (משלי כט, יג) רִשׁ וְאִישׁ תְּכַכֵּים נִפְגְּשׁוּ מֵאִיר עֵינֵי שְׁנֵיהֶם ה', (שם כב, ב)

עֲשִׂיר וָרִשׁ נִפְגְּשׁוּ עִשָּׂה כָּלָם ה'.

רִשׁ זֶהוּ רִשׁ בְּתוֹרָה, וְאִישׁ תְּכַכֵּים זֶה שְׁשׁוֹנָה סֹדֵר או שְׁנֵי סֹדֵרִים. עֵמֵד רִשׁ עִם אִישׁ תְּכַכֵּים וְאֵמֵר לוֹ הַשְּׁנֵינִי פֶּרֶק אֶחָד וְהַשְּׁנֵינִי, מֵאִיר עֵינֵי שְׁנֵיהֶם ה', קֵנּוּ הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא.

עֲשִׂיר וָרִשׁ נִפְגְּשׁוּ, עֲשִׂיר בְּתוֹרָה רִשׁ בְּתוֹרָה, אֵמֵר אוֹתוֹ רִשׁ לְאוֹתוֹ עֲשִׂיר הַשְּׁנֵינִי פֶּרֶק אֶחָד וְלֹא הַשְּׁנֵינִי, אֵמֵר לוֹ מַה אֲנִי בְּעֵי מִיתָב וּמִתְנִיתָךְ בְּמִשְׁקִין או בְּמֵאִמְתִּי, קָרִי וְתִנִּי עִם דְּכוּוֹתָךְ, עִשָּׂה כָּלָם ה' מִי שֶׁעָשָׂה לְזֶה חֲכָם יִכּוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ טַפְשׁ, וְמִי שֶׁעָשָׂה לְזֶה טַפְשׁ יִכּוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ חֲכָם.

(ויקרא רבה לר, ד)

לְעִילּוֹי נִשְׁמַת הַרְבַּ יִצְחָק יֵאִיר בֶּן שְׁמַחָה ז"ל